

Budgetunderlag för 2023–2025

Innehållsförteckning

1. Anslag	3
Sammanfattning.....	3
För ett rikare liv i ett öppnare samhälle	3
Unescos konvention om tryggnad av det immateriella kulturarvet.....	4
Språkvårdande insatser inom svenska som andraspråk och flerspråkighet.....	4
Utvärdering av språkpolitiken.....	5
Digitalisering och digital humaniora.....	5
Översyn av förordning (2007:1181) med instruktion för Institutet för språk och folkminnen ..	5
2. Anslagskredit och kredit på räntekonto	6
3. Låneram och räntor för verksamhetsinvesteringar.....	6
4. Verksamhetsinvesteringar.....	6
5. Beräkning av förutsättningarna för verksamhetens finansiering m.m.	7

BUDGETUNDERLAG FÖR VERKSAMHETSÅREN 2023–2025

1. Anslag

Sammanfattning

Institutet för språk och folkminnen (Isof) ser behov av att förstärka förvaltningsanslaget med totalt 6 miljoner kronor från och med budgetåret 2023 för att kunna säkerställa att tillgången av ordböcker och tolkordlistor på invandrade språk är tillräcklig samt för att utvidga arbetet som rör råd och rekommendation om den offentliga svenskan i ett flerspråkigt samhälle. Isof ser också behov av ökade insatser för att digitalisera myndighetens unika samlingar av skriftligt och ljudande material och göra det tillgängligt för nutida och kommande generationer. Dessutom vill Isof påtala behovet av att de satsningar på förstärkning av språkvården för nationella minoritetsspråk samt på språkcentrum, som görs inom ramen för anslaget 7:1 utgiftsområde 1, förlängs från och med 2023 respektive 2025.

Isof anser vidare, i likhet med vad som framförts i tidigare budgetunderlag, att delar av de medel som avsatts för att stödja ideellt kulturarvsarbete och som i dag fördelas av Riksantikvarieämbetet, i stället bör fördelas av Isof. Det rör sig om medel särskilt riktade till insatser för det immateriella kulturarvet och levande traditioner, vilket ligger i linje med Isofs samordningsansvar i arbetet med Unescos konvention om tryggnad av det immateriella kulturarvet.

Slutligen vill Isof uppmärksamma att Statskontoret i den myndighetsanalys av Isof som rapporterades till regeringen i oktober 2018 pekade på ett behov av att se över och förtydliga Isofs instruktion. Isof delar Statskontorets bedömning.

TABELL 1. ÖVERSIKT, FÖRSLAG TILL FINANSIERING 2023–2025, I 2022 ÅRS PRISNIVÅ (tkr)

Anslag	2021	2022	2023	2024	2025
	Utfall	Prognos	Beräknat	Beräknat	Beräknat
Utgiftsområde 1, anslag 7:1 ap.1* ¹		22 000	28 000	28 000	28 000
Utgiftsområde 1, anslag 7:1 ap.6	2 077	3 500	3 500	3 500	3 500
Utgiftsområde 1, anslag 7:1 ap.16* ²	5 700	7 800	3 900	3 900	3 900
Utgiftsområde 17, anslag 1:4 ap.11	1 279	1 292	1 292	1 292	1 292
Utgiftsområde 17, anslag 3:3 ap.1* ³	70 972	74 385	78 996	79 719	79 632
* varav föreslagen ny finansiering					
¹ Fortsättning Språkcentrum 2025					28 000
² Fortsatt förstärkning språkvård nationella minoritetsspråk			2 500	2 500	2 500
³ Språksituationen i ett flerspråkigt Sverige			3 000	3 000	3 000
³ Digitalisering och digital humaniora			3 000	3 000	3 000
Summa			8 500	8 500	36 500

För ett rikare liv i ett öppnare samhälle

I de samlingar som Isof förvaltar har Sverige ett unikt material i form av bland annat uppteckningar, fotografier, kartor och inspelningar som beskriver språk, dialekter, ortnamn, personnamn och folklig kultur i vårt land. Från dåtid till nutid kan vi följa hur människors liv har gestaltat sig i vardag och fest, hur människor har talat och talar med varandra och hur vi benämnt och nu benämner platser och personer. Det forsknings- och dokumentationsarbete som grundlagt samlingarna fortsätter och formerna för arbetet behöver ständigt utvecklas.

Det svenska språket ska, enligt de mål och den lagstiftning som riksdagen beslutat om, vara livskraftigt och användbart inom alla samhällsområden. Myndigheter har ett ansvar för att uttrycka sig vårdat, enkelt och begripligt i kommunikationen med medborgarna. Ett demokratiskt samhälle förutsätter gemensamma språkliga resurser som dess medborgare har en likvärdig tillgång till. Det flerspråkiga samhället i dag och de krav som ställs på medborgares kunskaper i svenska, ur ett demokrati- och rättssäkerhetsperspektiv, har resulterat i ett kraftigt ökat behov av att utveckla flerspråkiga resurser. Behovet består av att ta fram flerspråkighetsterminologi, revidera och utveckla både *Lexin* och tolkordlistor samt möjliggöra distribution på bred front till olika målgrupper genom nya tekniska lösningar.

Allmänheten ställer berättigade krav på att kunna få en ökad mängd information lättillgängligt via Isofs webbtjänster. Insamling av nytt material sker nu nästan uteslutande digitalt, medan de äldre samlingarna måste bevaras både fysiskt och digitalt. Isof lyfter nedan fram ett antal områden som behöver utvecklas och som därför är i behov av ökade resurser.

Unescos konvention om tryggnad av det immateriella kulturarvet

År 2020 blev Sverige som första nordiska land invalt i Unescos kommitté för tryggnad av det immateriella kulturarvet för perioden 2021–2024. Isof är samordnande myndighet för arbetet med konven-

tionen i Sverige och har fått utökade uppdrag när det gäller arbetet med representation och nomineringar. Det förutsätter att också arbetet med den nationella förteckningen utvecklas och detta kan Isof bidra till med den djupa kompetens och breda erfarenhet som finns på myndigheten.

För att stimulera ideellt kulturarvsarbete inrättades 2017 ett stöd om minst 8 miljoner svenska kronor per år, vilket fördelas av Riksantikvarieämbetet. Isof föreslår att regeringen ser över möjligheterna att delar av detta stöd i framtiden fördelas av Isof och närmare kopplas till arbetet med Unescos konvention om tryggnad av det immateriella kulturarvet.

Språkvårdande insatser inom svenska som andraspråk och flerspråkighet

Sverige är i dag ett flerspråkigt land och Isof har i uppdrag att följa språken i Sverige. För att kunna fullfölja sitt uppdrag fullt ut behöver Isof kunna följa förändringar i språkanvändningen i Sverige. Frågor som är viktiga att belysa är bland annat på vilket sätt flerspråkigheten påverkar samhället och individen utifrån till exempel namn, dialekter och uttal, och traditioner. Remisser om personnamn som inte har sitt ursprung i svenskans eller de nationella minoritetsspråkens namnkulturer har till exempel ökat. Denna utveckling medför att Isofs kompetens behöver förstärkas och breddas.

Kunskaper och färdigheter i svenska är en förutsättning för att kunna delta i det demokratiska samhället, ta del av utbildning och bidra på arbetsmarknaden. För att möjliggöra detta är det viktigt att det finns språkliga verktyg och resurser, till exempel *Lexin* och tolkordlistor, som kan användas i utbildning och i vardagen. För att kunna tillhandahålla sådana språkliga resurser krävs i sin tur att det finns forskning om språkanvändning och hur flerspråkighet påverkar samhället och individen.

Sedan Isof 2007 övertog ansvaret för att producera och distribuera *Lexin*, har behoven konstant förändrats till följd av ökad migration och därmed större språklig mångfald i landet. För att kunna ge ut ordlistor på nya språk, revidera befintliga *Lexin* samt möjliggöra distribution via nya plattformar äskas om en förstärkning från och med 2023.

För de invånare och medborgare i Sverige som ännu inte kunnat tillägna sig tillräckligt god svenska är det nödvändigt att kunna få viktig samhällsinformation på sitt modersmål. Mot bakgrund av detta har Isof i uppdrag att utveckla och underhålla tolkordlistor och då är kontinuerlig översyn och utveckling av svensk basterminologi samt utveckling av flerspråkig terminologi nödvändig. En förstärkning av förvaltningsanslaget med 3 miljoner skulle ge möjlighet att bättre tillgodose behovet av flerspråkig terminologi, *Lexin* och tolkordlistor samt anpassad språk- och namnvård.

Utvärdering av språkpolitiken

Efterfrågan på språkvård och språkpolitisk expertis i svenska är stor. Den svenska språkpolitiken var föremål för en grundlig kartläggning i utredningen *Mål i mun* (SOU 2002:27) och med stöd i den kartläggningen antog riksdagen 2005 de språkpolitiska målen, för att 2009 införa språklagen. Det har hänt mycket i det svenska språksamhället sedan dess.

Isof har identifierat tre förändringsprocesser som särskilt behöver utredas: digitalisering; migration och flerspråkighet samt det förändrade språkvårdsfältet. Isof bedömer att det behövs en god sammanhållen förståelse och analys av vad dessa tre förändringsprocesser innebär för det svenska språksamhället. En sådan analys underlättar bland annat framtida språkplanering och insatser för att sprida viktig samhällsinformation.

Isof ser även behov av att utvärdera effekterna av språklagen samt se över statens åtagande och ansvar inom språkpolitiken.

Digitalisering och digital humaniora

Det insamlings- och dokumentationsarbete som sker vid Isof i dag görs i huvudsak digitalt. Övervägande delen av arkivsamlingarna finns i dag endast i analog form, till exempel på papper, fonogram och fotonegativ. Covid-19-pandemin har gjort behovet av att digitalisera Isofs samlingar än tydligare. Digitaliseringen innebär att samlingarna blir åtkomliga för forskare, studenter och allmänhet och säkerställer att materialet bevaras på ett långsiktig hållbart digitalt sätt.

Isof har prioriterat digitaliseringsarbetet under flera år, men digitaliseringen kan inte bedrivas i den takt som vore önskvärd. Under 2020–2021 har Isof i samarbete med Arbetsförmedlingen kunnat erbjuda arbetsträning och arbetslivsinriktad rehabilitering för personer som står långt ifrån arbetsmarknaden. Arbetsuppgifterna har bestått av digitaliseringsarbete och erfarenheterna har varit mycket positiva. Isof skulle med ökade resurser kunna utvidga detta arbete till att omfatta att märka upp och göra digitaliserat material sökbart och tillgängligt, för att sedan kunna utveckla databaser och system för att till exempel kunna erbjuda interaktiva kartor, dialog och inte minst delaktighet kring både äldre samlingar och ny insamling. Isof skulle då inte bara kunna nå nya målgrupper, som förväntar sig att kunna ta del av allt material digitalt, utan också med hjälp av en intresserad allmänhet komplettera, kontextualisera och utöka språk- och kulturarvssamlingarna. Digitaliseringen ger också nya möjligheter att öka och anpassa den rådgivnings- och upplysningsverksamhet som Isof bedriver kring exempelvis klarspråk och språkvård, dialekter, ortnamn och personnamn samt folkminnen.

För att kunna inrätta ett digitaliseringscentrum med syfte att i snabbare takt öka tillgängligheten till det immateriella kulturarv som finns i Isofs arkivsamlingar för forskare och en bred allmänhet, äskas om en förstärkning av anslaget.

Översyn av förordning (2007:1181) med instruktion för Institutet för språk och folkminnen

Statskontoret skriver i sin rekommendation till regeringen i rapport 2018:25 *Myndighetsanalys av Institutet för språk och folkminnen*, att man anser att det finns en obalans i Isofs instruktion. Den första paragrafen i instruktionen uttrycker myndighetens övergripande uppgifter att bedriva språkvård och öka kunskapen om språk, dialekter, folkminnen, namn och det immateriella kulturarvet. De övriga paragraferna anger mer specificerade uppgifter inom främst språkvården, men instruktionen pekar även ut expertrollen i namnfrågor. Statskontoret rekommenderar i utredningen att regeringen:

- ser över instruktionen i syfte att skapa en bättre balans mellan myndighetens olika uppgifter
- tydligare lyfter fram de olika uppgifterna som avdelningar med arkivsamlingar har, exempelvis att det både handlar om att vårda befintliga samlingar, och att samla in material som speglar det nya mångkulturella samhället
- överväger att lyfta fram uppgifter som Isof har men som inte är tydligt utpekade i instruktionen, exempelvis den nya namnlagens konsekvenser för Isofs verksamhet och Isofs samordningsansvar för arbetet med Unescos konvention kring det immateriella kulturarvet.

Isof delar Statskontorets slutsatser och välkomnar en översyn av myndighetens instruktion.

2. Anslagskredit och kredit på räntekonto

Behovet av anslagskredit och kredit på räntekontot bedöms vara oförändrat för perioden 2023–2025.

3. Låneram och räntor för verksamhetsinvesteringar

Isof anmäler ett preliminärt behov av låneram till 4,5 miljoner kronor för perioden 2023–2025, se tabell 2. Investeringsbehovet omfattar löpande ersättningsinköp av inventarier, digitaliseringsutrustning och kontorsmaskiner, immateriella anläggningstillgångar i form av fortsatt utveckling av olika ärendehanteringssystem, webbfunktioner, databaser samt investeringar i samband med etablering av språkcentrum.

Isof har i sin bedömning utgått från antagandet att räntekostnaderna ligger på nuvarande nivå under innevarande och nästa år. Isof uppskattar räntenivån till 0,25 procent under 2024 och 0,50 procent under 2025.

4. Verksamhetsinvesteringar

Omfattningen av Isofs planerade verksamhetsinvesteringar ligger under 20 miljoner kronor och redovisas i tabell 3. Isof har inte i uppdrag att planera för samhällsinvesteringar så som de definieras i förordningen (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag.

TABELL 2. LÅNERAM OCH RÄNTOR FÖR VERKSAMHETSINVESTERINGAR (tkr)

	2021	2022	2023	2024	2025
	Utfall	Prognos	Beräknat	Beräknat	Beräknat
IB lån i Riksgäldskontoret	2 047	1 917	2 507	2 067	1 617
Nyupplåning (+)	570	1 590	460	400	400
Amorteringar (-)	-700	-1 000	-900	-850	-750
UB lån i Riksgäldskontoret	1 917	2 507	2 067	1 617	1 267
Beslutad/föreslagen låneram	4 500	4 500	4 500	4 500	4 500
Ränteutgifter	0	0	0	6	12
Summa amorteringar och ränteutgifter	700	1 000	900	856	762
Finansiering av räntor och avskrivningar					
Utgiftsområde 17, anslag 3:3 ap 1	-700	-1000	-900	-856	-762
Övrig finansiering					
Summa finansiering	-700	-1 000	-900	-856	-762
Förväntad räntenivå	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,25 %	0,50 %

TABELL 3. VERKSAMHETSINVESTERINGAR (tkr)

	2021	2022	2023	2024	2025
	Utfall	Prognos	Beräknat	Beräknat	Beräknat
Datasystem, rättigheter m.m.		400	400	400	400
Maskiner, inventarier och installationer m.m.	570	1 190	60		
Byggnader, mark och annan fast egendom					
Övriga verksamhetsinvesteringar					
Summa verksamhetsinvesteringar	570	1 590	460	400	400
Finansiering					
Lån i Riksgäldskontoret (2 kap. 1 § kapitalförsörjningsförordningen)	570	1 590	460	400	400
Bidrag (2 kap. 3 § kapitalförsörjningsförordningen)					
Finansiell leasing (2 kap. 5 § kapitalförsörjningsförordningen)					
Utgiftsområde 17, anslag 3:3 ap 1					
Summa finansiering	570	1 590	460	400	400

5. Beräkning av förutsättningarna för verksamhetens finansiering m.m.

Isof anholder om att anslaget 3:3 *Institutet för språk och folkminnen*, inom utgiftsområde 17, från och med 2023 höjs med 6 miljoner kronor. Höjningen avser dels verksamhet och utvecklingsarbete kopplat till språksituationen i det flerspråkiga Sverige, såsom språkvårdande insatser i svenska som andraspråk, utgivning av *Lexin*, flerspråkig terminologi och tolkordlistor – totalt 3 miljoner kronor per år. Dels äskar Isof utökade medel för utveckling av myndighetens arbete med digitalisering och digital humaniora samt nya digitala verktyg för rådgivnings- och upplysningsverksamheten på totalt 3 miljoner kronor per år under en treårsperiod från och med 2023.

Isof har 2022 fått utökade medel inom ramen för anslaget 7:1 inom utgiftsområde 1 på 2,5 miljoner kronor. Medlen avser en utökad satsning på språkvård inom nationella minoritetsspråk. Isof vill påtala behovet av att denna satsning fortsätter även den kommande treårsperioden för att ge önskad effekt. Vidare vill Isof framföra att den satsning på att bygga upp språkcentrum för finska, jiddisch, meänkieli och romska bör fortsätta även efter år 2024. De 28 miljoner kronor som årligen avsatts för ändamålet inom ramen för anslaget 7:1, utgiftsområde 1, önskar Isof ska kvarstå även 2025.

Se tabell 4 för en utförlig sammanställning.

Med dessa föreslagna förstärkningar bedömer Isof att myndighetens behov kommer att rymmas inom disponerade anslag och anslagsposter.

TABELL 4. VERKSAMHETENS BERÄKNADE FINANSIERING 2023–2025, i 2022 års prisnivå (tkr)

Anslag	2021	2022	2023	2024	2025
	Utfall	Prognos	Beräknat	Beräknat	Beräknat
Utgiftsområde 1, anslag 7:1 ap.1**		22 000	28 000	28 000	28 000
Utgiftsområde 1, anslag 7:1 ap.6**	2 077	3 500	3 500	3 500	3 500
Utgiftsområde 1, anslag 7:1 ap.16	5 700	7 800	3 900	3 900	3 900
Utgiftsområde 17, anslag 1:4 ap.11	1 279	1 292	1 292	1 292	1 292
Utgiftsområde 17, anslag 3:3 ap.1 * , **	70 972	74 385	78 996	79 719	79 632
* varav Regleringsbrev	71 120	72 251			
* varav förslag i BP 22 + beräknat 2025			72 996	73 719	73 632
* varav ingående överföringsbelopp	2 631	2 211			
* varav indragning	-568	-77			
** varav föreslagen ny finansiering			8 500	8 500	36 500
Fortsättning språkcentrum 2025					28 000
Fortsatt förstärkning språkvård nationella minoritetsspråk			2 500	2 500	2 500
Språksituationen i ett flerspråkigt Sverige			3 000	3 000	3 000
Digitalisering och digital kunskapsförmedling			3 000	3 000	3 000
* varav utnyttjande av anslagskredit			0	0	0
Intäkter					
Avgiftsintäkter som disponeras	1 416	3 000	3 000	3 000	3 000
Övriga intäkter som disponeras	7 488	6 900	6 900	6 900	6 900
Summa samtliga anslag och intäkter	88 932	118 877	125 588	126 311	126 224

2023-2025

